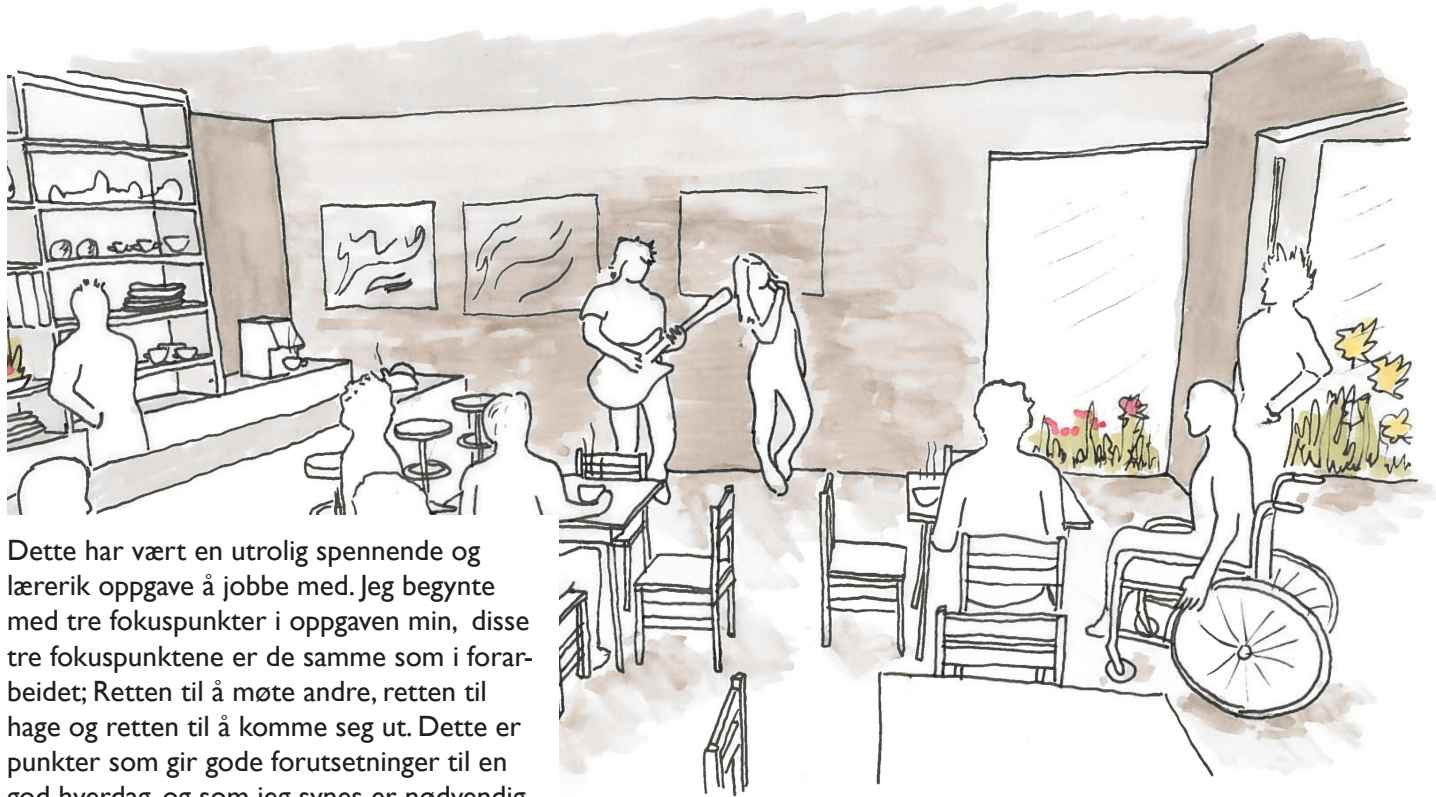

PROSESS
Diplom høst 2013

I dette heftet vil jeg samle noe av prosessen som har vært i løpet av mitt diplom-semester. Jeg har lyst til å vise fram denne prosessen, da den kan gi bedre forståelse for de valgene jeg har tatt i den endelige besvarelsen, og også hvordan jeg har kommet fram til de ulike svarene.

Dette har vært en utrolig spennende og lærerik oppgave å jobbe med. Jeg begynte med tre fokuspunkter i oppgaven min, disse tre fokuspunktene er de samme som i forarbeidet; Retten til å møte andre, retten til hage og retten til å komme seg ut. Dette er punkter som gir gode forutsetninger til en god hverdag, og som jeg synes er nødvendig å diskutere i en slik oppgave.

STEDET - BYEN

Jeg bestemte meg tidlig for å finne en tomt i hjembyen min Hønefoss. Grunnen til dette var at denne byen mangler et godt botilbud og aktivitetstilbud til den eldre delen av innbyggerne, jeg ville se på hvordan jeg kunne bidra i denne diskusjonen i min egen hjemby, hvordan jeg kunne forme noe som kunne gi noe tilbake til byen. Byen er under utvikling mange steder, men de eldre er en gruppe som har blitt glemt.

Det har vært veldig interessant å jobbe med Hønefoss. Jeg bodde de 20 første årene av livet mitt der, likevel har byen blitt mer og mer fremmed etter hvert som årene har gått. Når jeg har jobbet med denne oppgaven, har jeg på en måte “gjenoppdaget” byen min, jeg har blitt kjent med Hønefoss på nytt. Jeg har oppdaget at byen har utrolig mye ubrukt potensiale, både i sentrum og langs elva.

TOMTEVALG

I forarbeidet mitt hadde jeg valgt en annen tomt enn den jeg endte opp med å jobbe med. Jeg ville i utgangspunktet jobbe med Petersøya, en grønn halvøy midt i byen. Dette er et veldig fint sted, og da jeg oppdaget det bestemte jeg meg umiddelbart for at dette skulle bli min tomt. Likevel var det noe som ikke helt stemte. Dette området er jo så fint i seg selv, så jeg ble etter hvert usikker på om dette var riktig plass å bygge boliger. Jeg kom fram til at dette var et sted som egnet seg best til å stå uberørt, et friluftsområde der det er mulig å oppsøke stillhet midt i byen. Dessuten fant jeg ut at denne tomten ville jobbe mot det som var en stor del av min oppgave, nemlig å integrere den eldre delen av befolkningen i samfunnet. Den var for skjermet fra resten av byen. Jeg valgte derfor å bytte tomt ganske tidlig i prosessen, til en mer passende tomt i samme område.

Den nye tomten er i nærheten av Petersøya, og knytter seg til dette grøntområdet med en gangvei. Siden den ligger så nære og så lett tilgjengelig, har det vært en fin tanke at de eldre beboerne har dette som et friluftsområde å gå tur og være i, midt i sentrum.

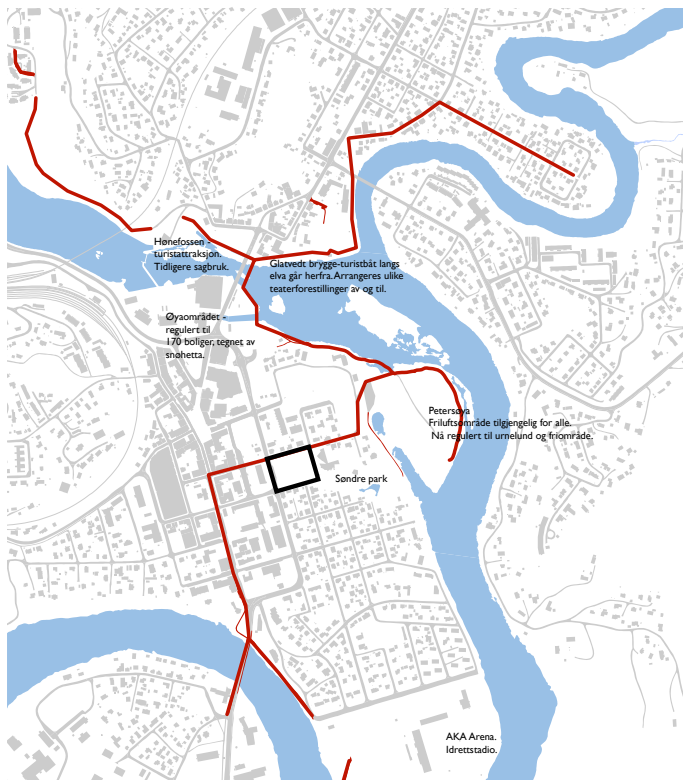

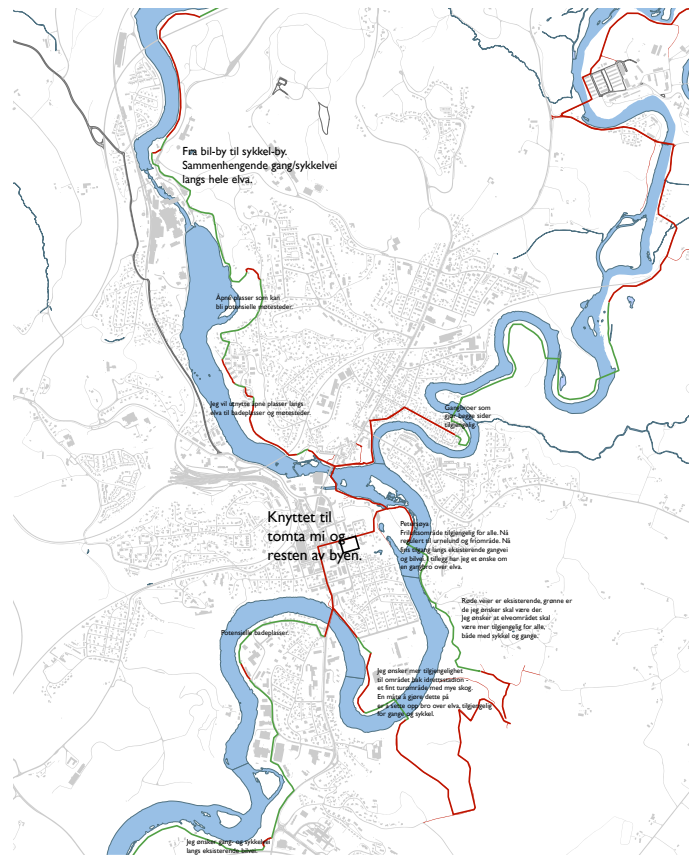

Elva har utrolig mye potensiale som ikke blir brukt. Her vises aktivitet og gangstier som finnes i dag. Rundt min tomt er det muligheter for å gå turer i området. Men gangstiene knytter seg ikke til resten av elva.

Her er mine ønsker langs elva. At elva, med gang- og sykkelsti, knyttes til tomten mi og resten av byen.

TOMTEVALG

Den nye tomte jeg valgte ligger rett i nærheten, i gangavstand til Petersøya.

Her så jeg mye mer potensiale, en tomt som passet bedre til den oppgaven jeg hadde lyst til å jobbe med.

Denne tomte er svært sentral og ligger i et boligområde, samtidig som den ligger rett ved grøntområdene Søndre park og Petersøya.

FORTETTINGSPOTENSIALE

Tomta ligger langs riksvei 16, og er en av mange "åpne sår" langs denne veien. Her finnes det mange parkeringsplasser, og denne delen av byen er lite for tett. Tomten min har tidligere blitt brukt til midlertidig barnehage i brakker. Nå blir den ikke brukt til noen ting. Mange av disse åpne plassene har mye potensiale som i dag ikke blir brukt, og det finnes få videre planer hva som kan gjøres disse stedene. Dette er noe jeg ville se på. Jeg jobber med min bestemte tomt, men har også tenkt noe på hva de andre tomtene kan brukes til. Et forslag til for tettering er flere boliger, der mine boligtyper er "malen", altså et boligkompleks som inneholder aktiviteter til resten av byen. Også gata har mye potensiale som i dag er ubrukt. Denne kan omskapes til en mer attraktiv gate.

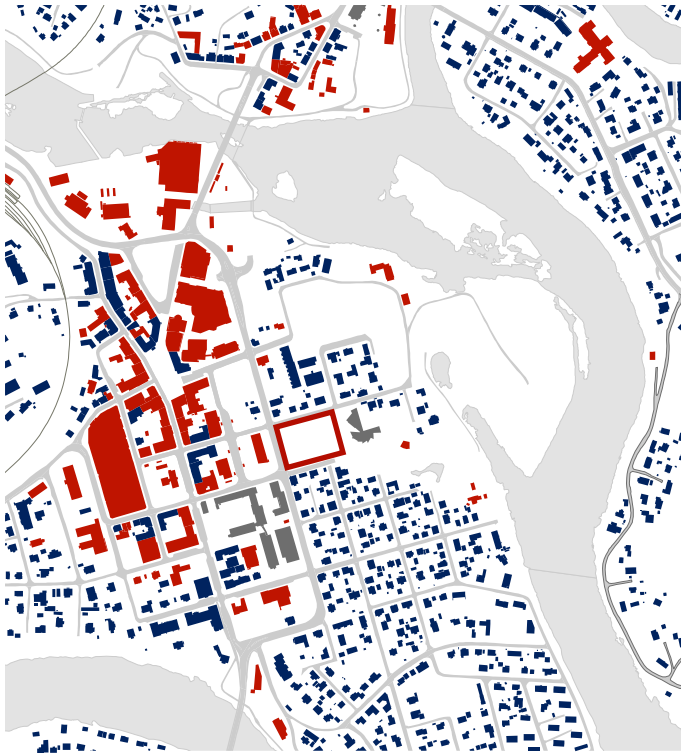
SMÅSKALA / STORSKALA

Det er et tydelig skille mellom storskalabygg og småskala i sentrum. Min tomt ligger i overgangen mellom disse to delene.

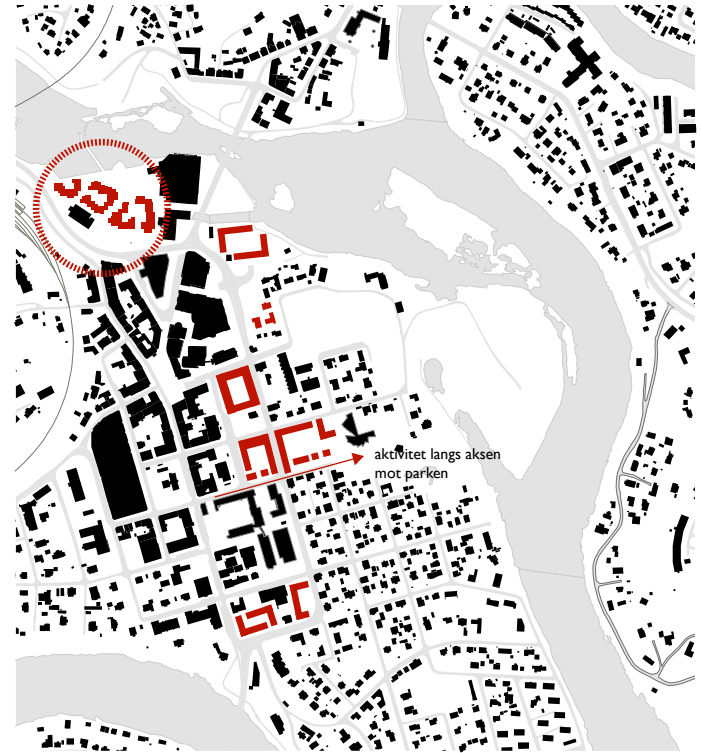

NÆRE GRØNTOMRÅDER OG SENTRUM

Min tomt ligger i nærheten av sentrum, og de aller fleste viktige funksjoner ligger i nærheten. I tillegg ligger tomta svært nær de største grøntområdene i byen, Søndre park og Petersøya. Tilsammen utgjør disse to områdene byens "Central Park", et vakkert område hvor det er mulig å gå tur i fine omgivelser nær sentrum, både for unge og gamle.

Her ser man det klare skillet mellom småskalabygg og stor-skalabygg. Her er blå bolig og rød næring. Min tomt ligger i overgangen, og er en tom plass som kan fortettes. I dag fungerer området som en slags park, et gjennomgangsområde.

Her har jeg forsøkt å fortette byen, i mønsteret som allerede finnes der. Man kan se et tydelig skille mellom småskala (hovedsakelig bolig) til storskala (hovedsakelig næring), hvor min tomt ligger i dette skillet. Snøhetta har planer for boliger og aktivitet i innringet område.

BESØK PÅ BRÅTA BO- OG AKTIVITETSSENTER, BYNESET SYKEHJEM OG LADE ALLE 80

Gjennom dette semesteret har jeg besøkt ulike steder der aktivitet for de eldre har vært i fokus. Jeg besøkte Lade alle 80 i begynnelsen av september, som er både omsorgsboliger, sykehjem og barnehage. Dette er under bygging fortsatt, så jeg fikk være med på befaring på byggeplassen, noe jeg synes var veldig spennende. Aktivitet for eldre er gjennomgående i programmet, de fremtidige beboerne har tilgang på trening, frisør, kafe, hobbyrom, blant annet. Dette var inspirasjon for mitt program. Ideen om å inkludere barnehagen hadde jeg allerede da jeg kom dit, men jeg fikk mye tips om hvordan jeg skulle gjøre det. Sambruk er viktig, at byggene blir brukt av ulike grupper til ulike tider, og at programmet er tilpasset de fleste aldersgrupper, som for eksempel treningsrom og kafe.

Mesanin i kafeen. Åpent bibliotek i 2. etg. Lukket aktivitetsrom i 3. etg.

Åpent fellesområde.

I oktober besøkte jeg Byneset sykehjem. På Byneset var det en felles kantine ved inngangen, sammen med et fellesrom med sitteplasser. Her satt det ungdomsskoleelever og spiste lunsj sammen med de eldre i kantina, mens det var eldretrim i fellesrommet ved siden av. Når vi spurte beboerne om hva som var best med å bo der, sa de at det var blant annet at det var så sosialt.

Foto: Silje Strøm Solberg

Disse solsikkene hadde en av beboerne plantet på egen initiativ.

Foto: Silje Strøm Solberg

I november besøkte jeg Bråta bo - og aktivitetssenter. Dette er et generasjonssenter, der eldre bor over kortere perioder, mens bygget i seg selv blir brukt av folk utenfra. Barnehagen kommer på dans, ungdomsskoleelever bruker kantina og jobber som hjelpepleiere som valgag.

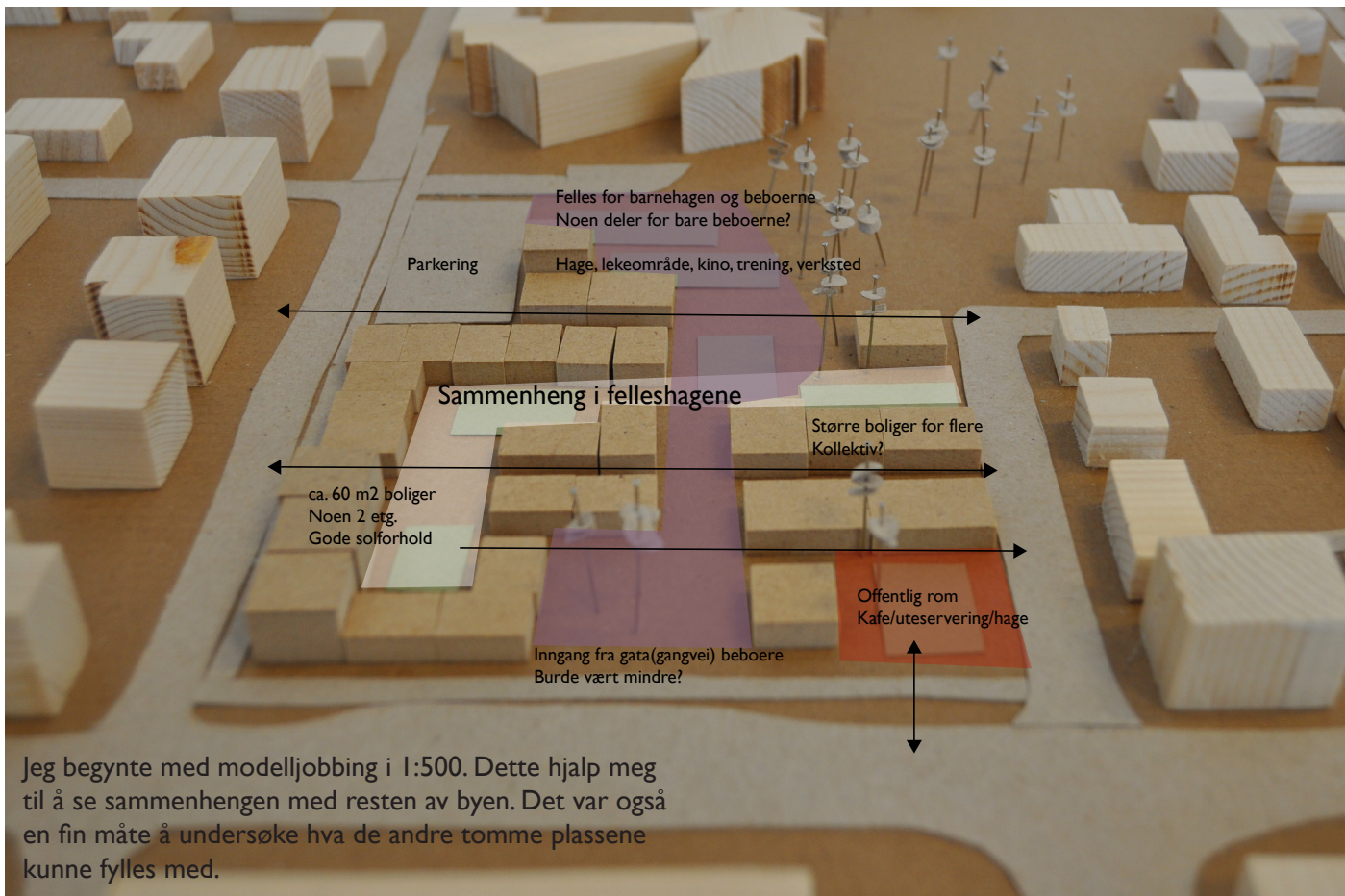
Barnehagen venter spent på “å trene de gamle” som de kalte det.

Ungdomskoleelevene bruker kiosken hver dag.

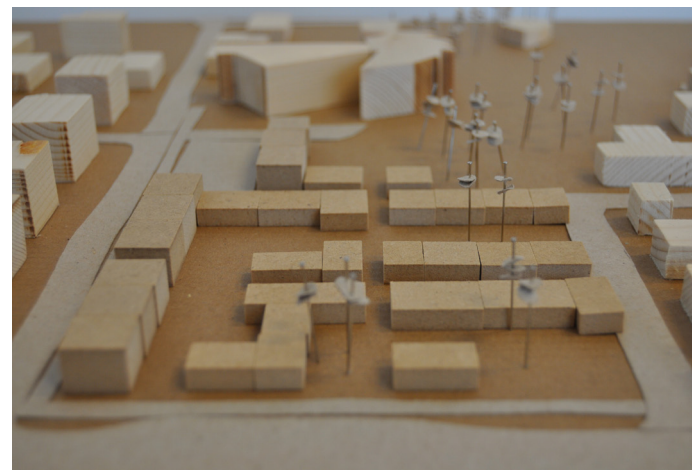
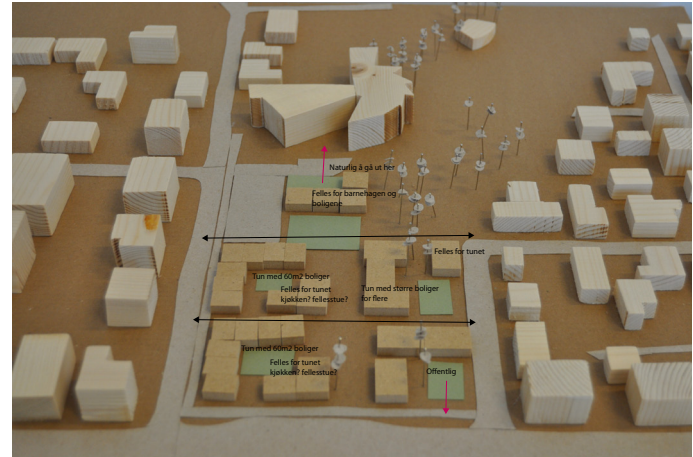
Dans med barna

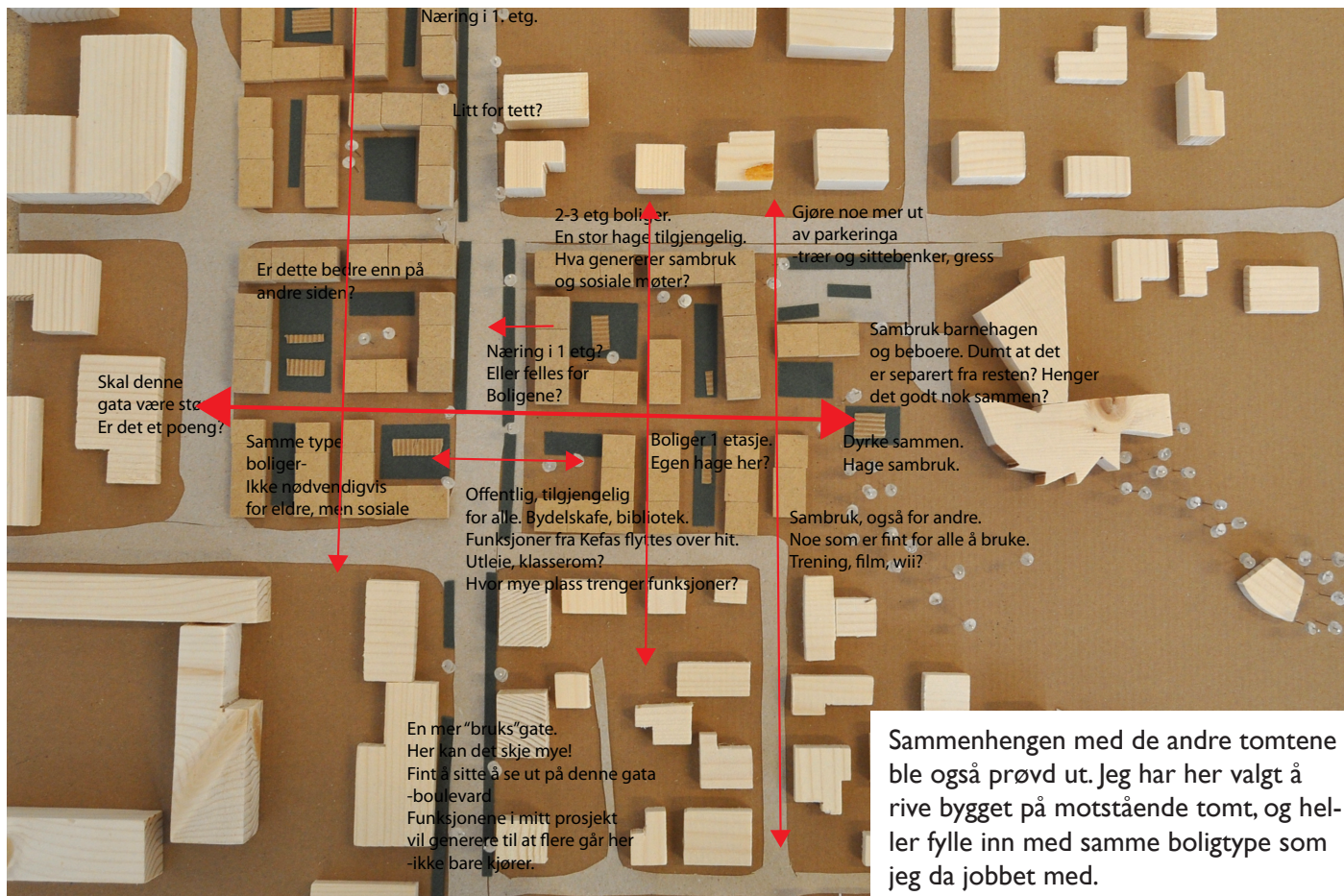

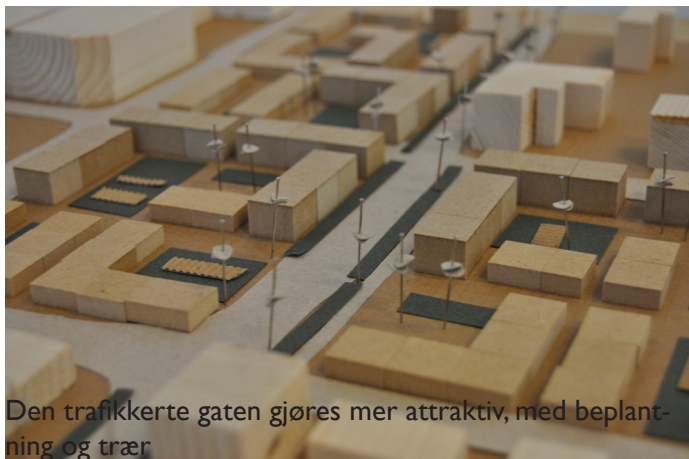
Jeg begynte med modelljobbing i 1:500. Dette hjalp meg til å se sammenhengen med resten av byen. Det var også en fin måte å undersøke hva de andre tomme plassene kunne fylles med.

Jeg hadde tidlig med meg et bygg som henvendte seg til barnehagen og et bygg som henvendte seg til offentligheten. Jeg prøvde ut med flere tun, der alle hadde sitt fellesbygg.

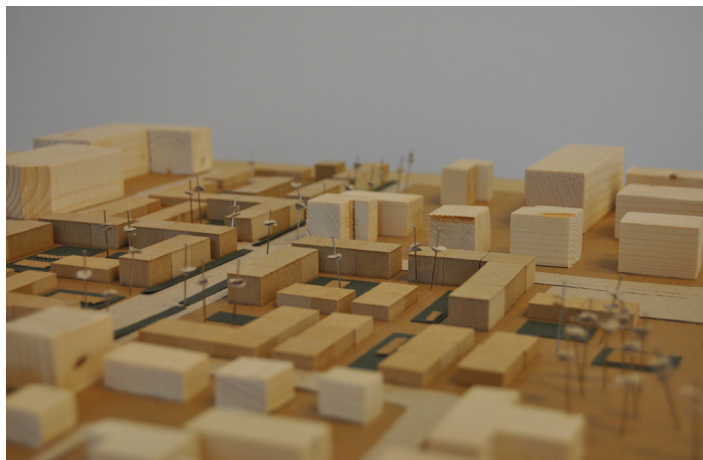
Det begynte å formes en felleshage.

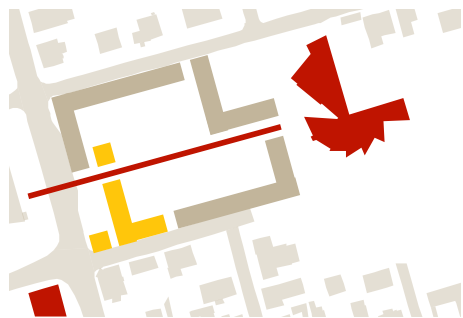
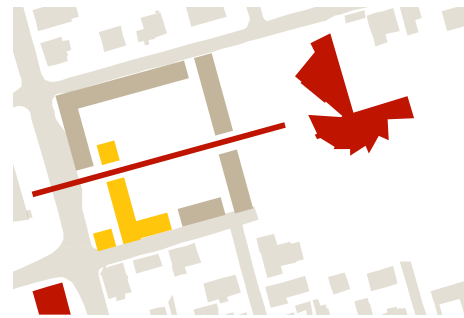
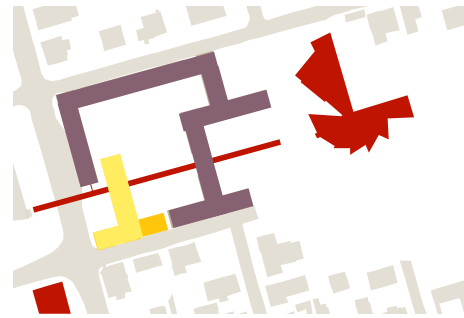
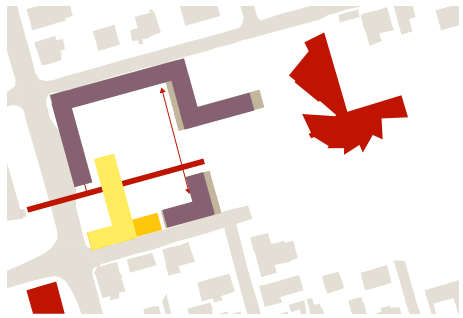
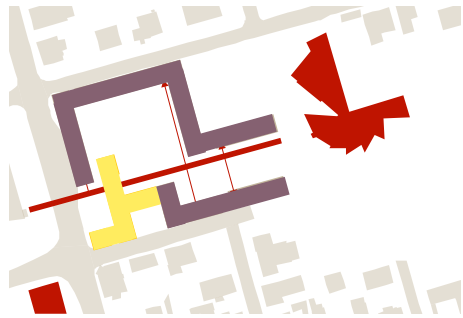

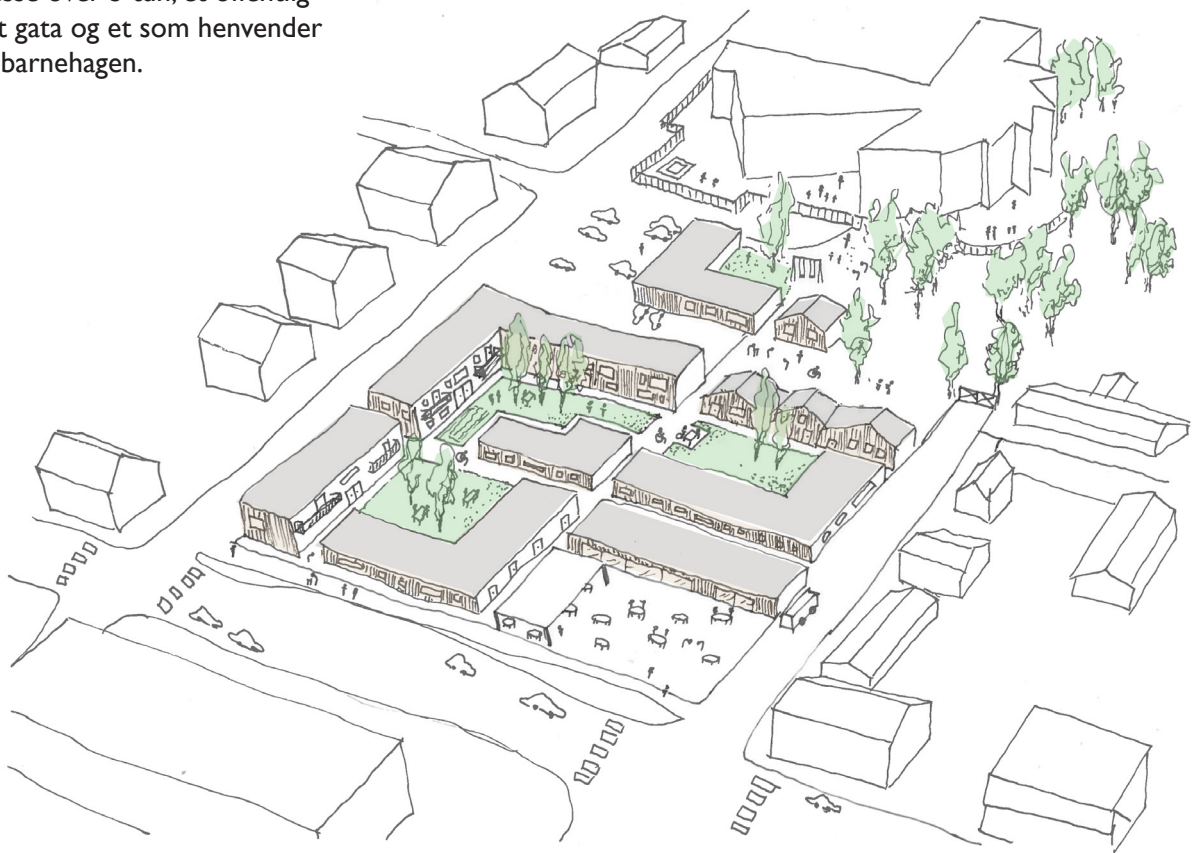
Den trafikkerte gaten gjøres mer attraktiv, med beplantning og trær

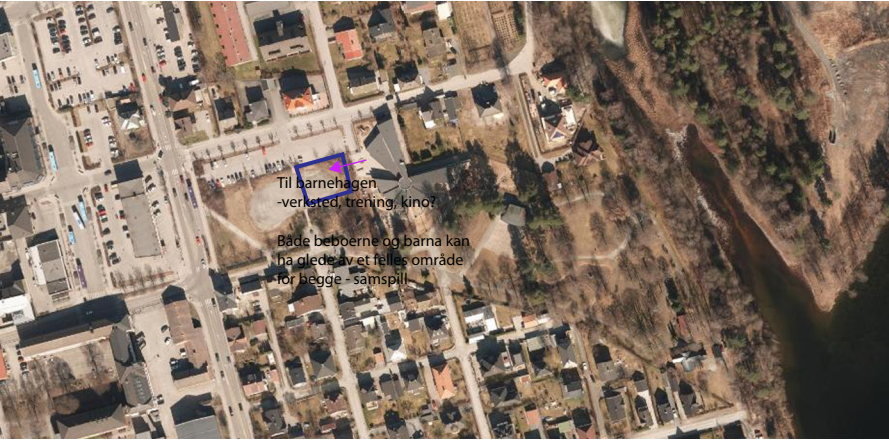

Diagrammer på hvordan bygget ligger på tomte

Tidlig skisse over 3 tun, et offentlig bygg mot gata og et som henvender seg mot barnehagen.

Tidlige programskisser. Begrunnelse for valg av program.

Fin plassering-lett
å integreres og delta
i samfunnet.

Lett å nå nødvendige
funksjoner.

Bolig

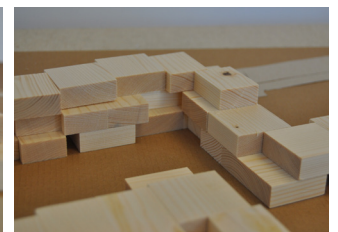
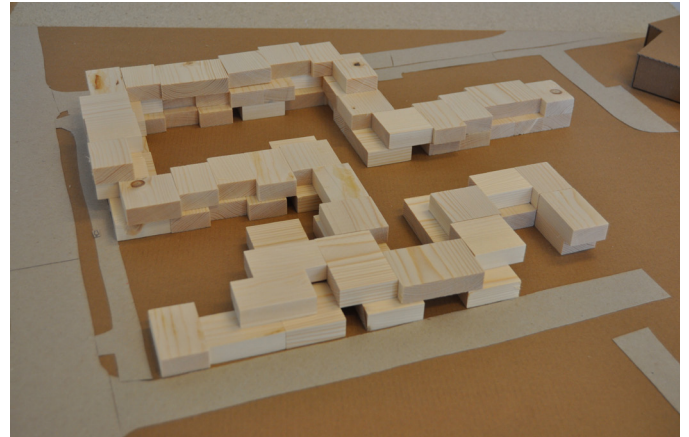
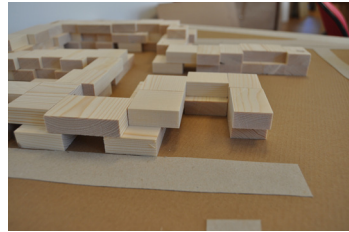
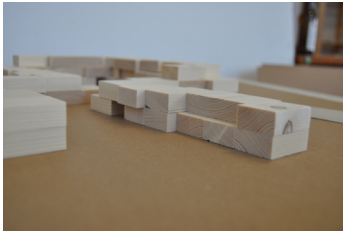
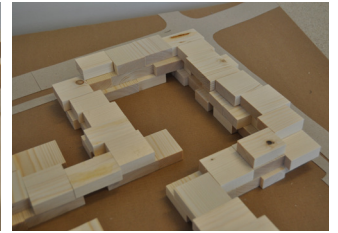
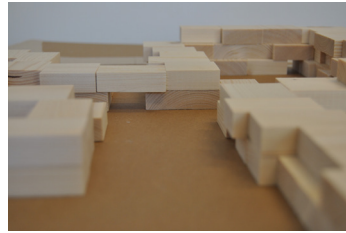
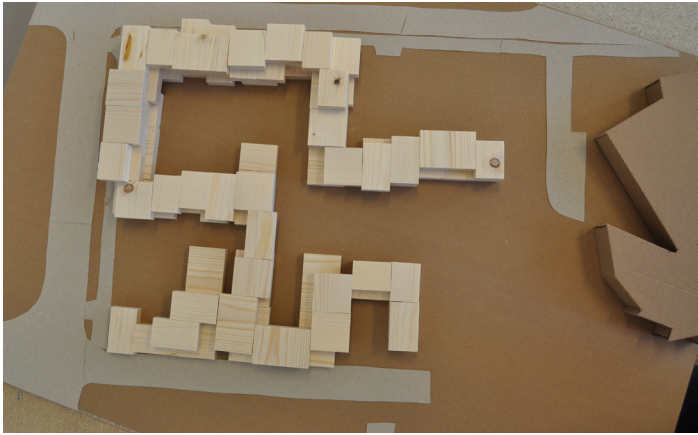
I nærheten av
rekreasjonsområder
"Central park"

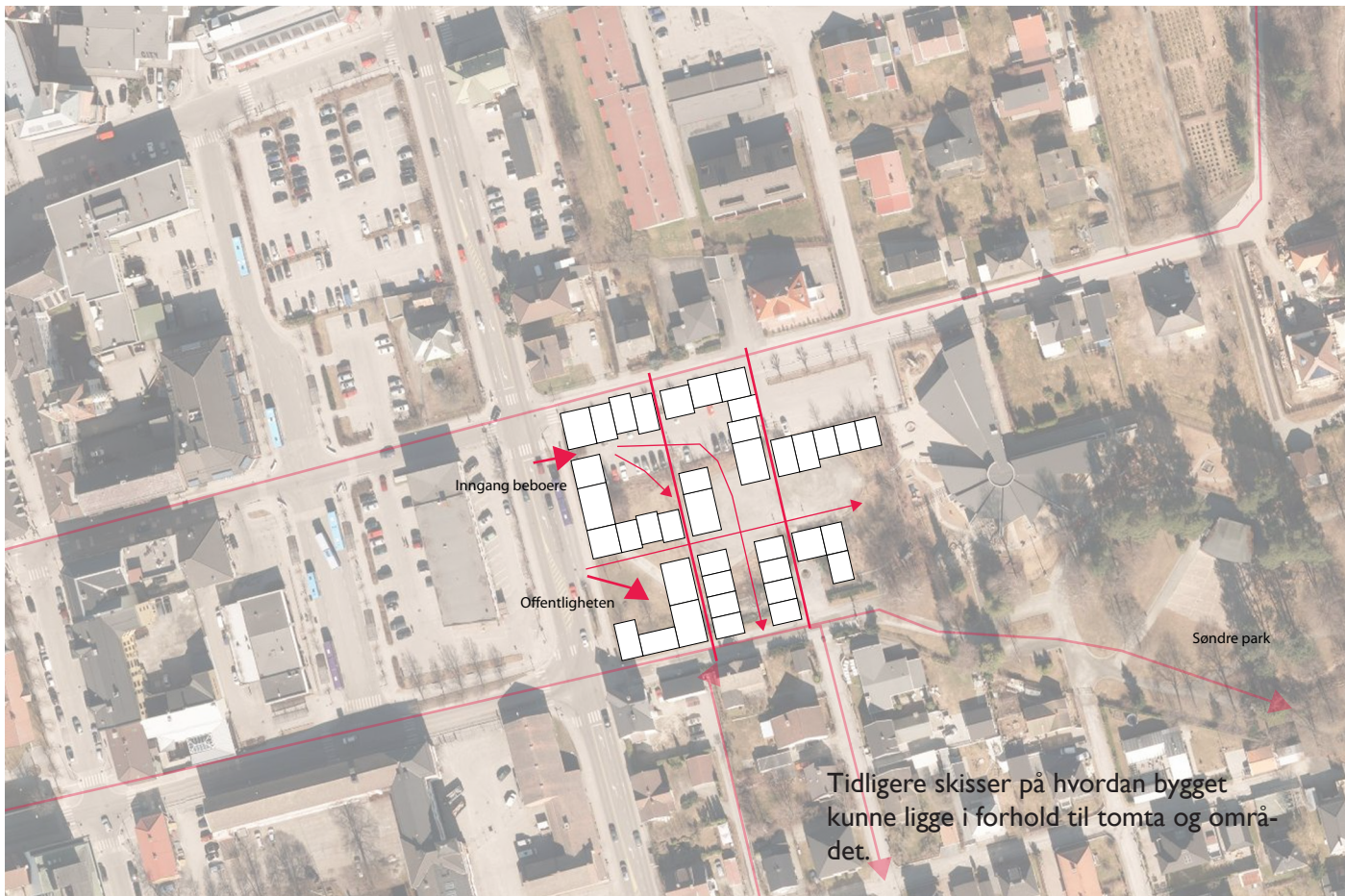
Fortette boligstrøket
med boliger - fyller ut
tomrommet

Jeg fikk mye ut av å jobbe med 1 : 200 modell. Her jobbet jeg med forskyvninger og ulike soner.

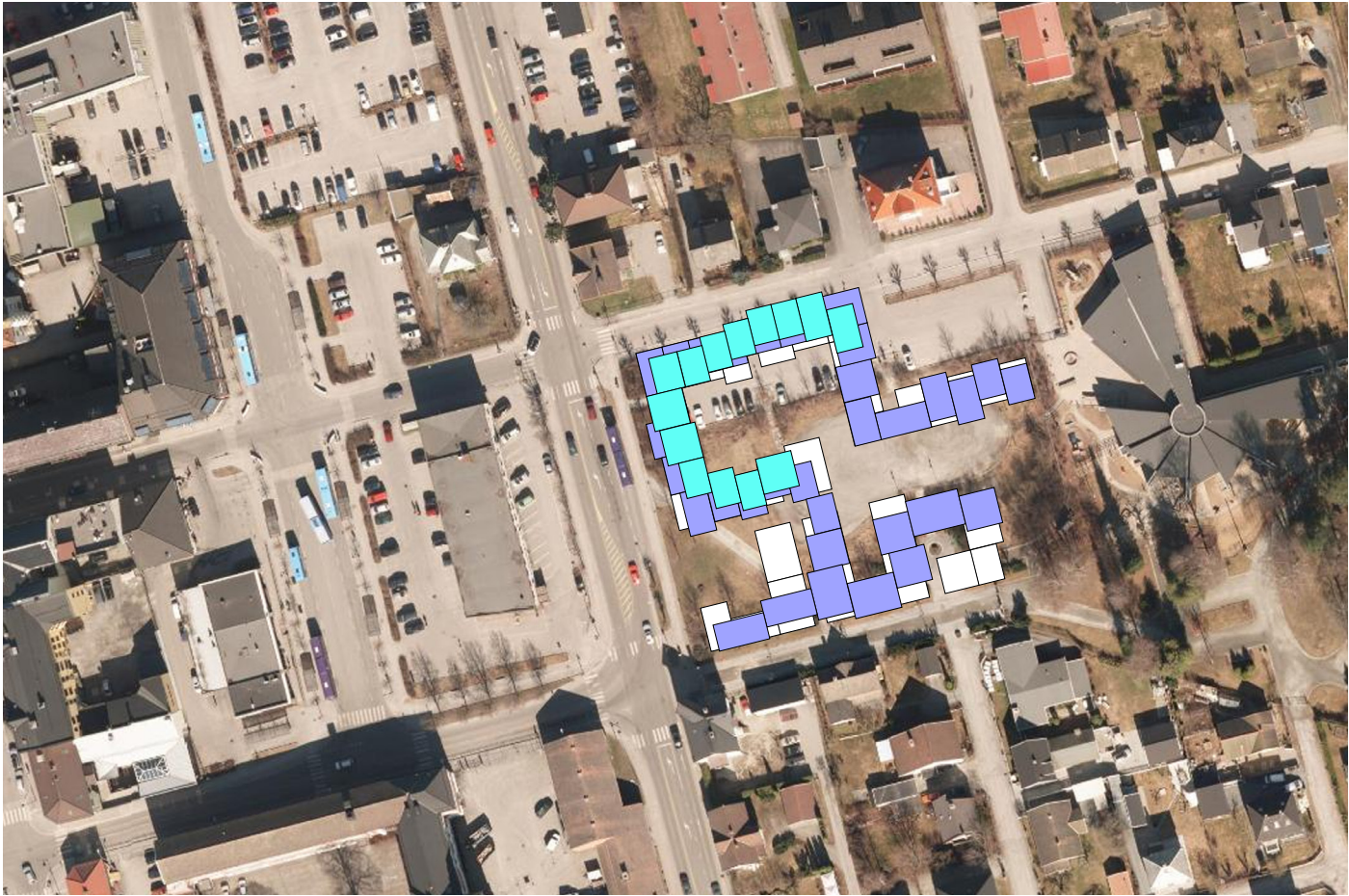

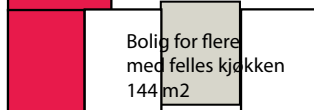
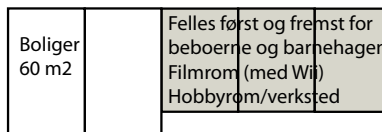
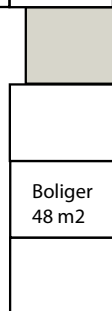
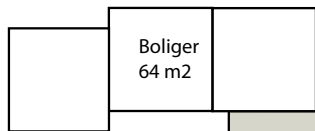
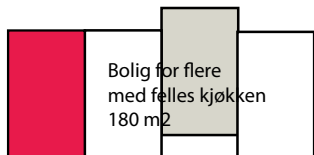
Inngang beboere

Offentligheten

Søndre park

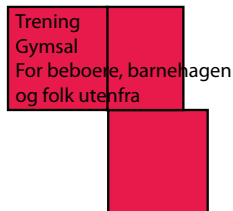
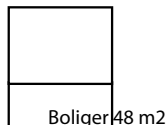
Tidligere skisser på hvordan bygget kunne ligge i forhold til tomte og området.

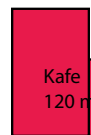

Dagsenter-
Og kan dette være et fleksibelt sted som også kan brukes som "festrom"?

Dagsenter
Datarom
videregående og beboere (og de som vil)
96 m²

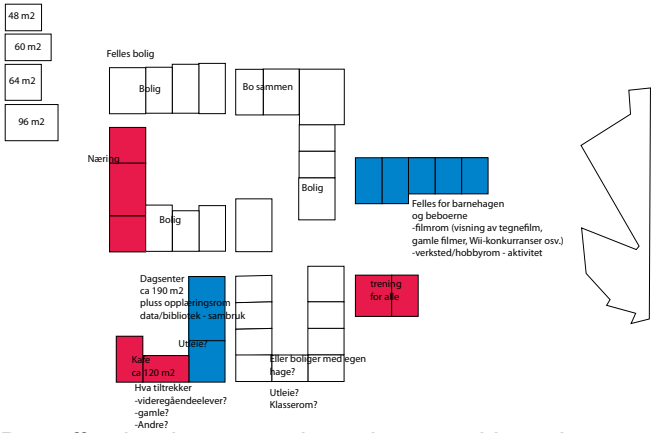

Uteservering

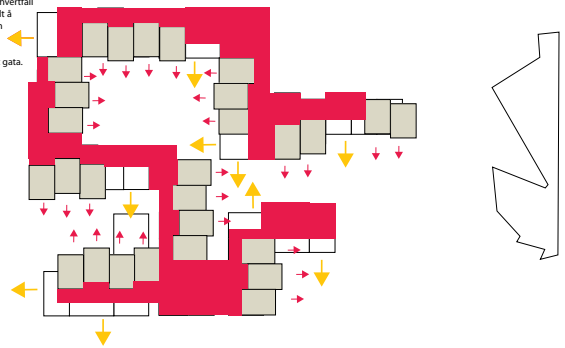
Utleie (som i Kafes?)
96 m²

Jeg jobbet mye med ulikt program. I begynnelsen var fellesfunksjoner mer spredt. Noe av programmet har fulgt meg hele veien.

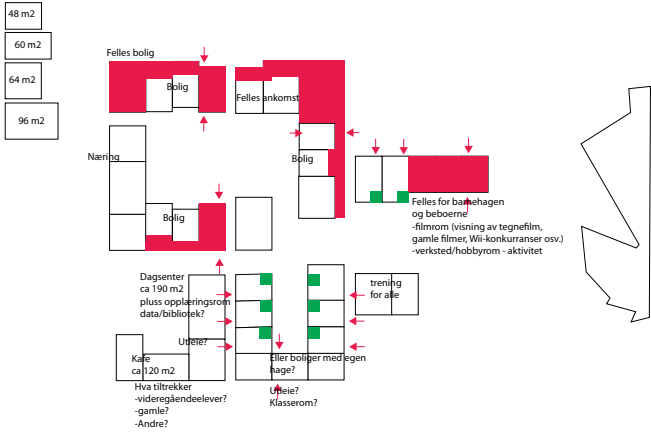

Som bevegelsehemmet kan det være interessant å være i der det skjer uten å måtte bevege seg så mye. Alle boenhetene vender mot fellesområder (det er hvertall målet), så det er enkelt å følge med på hva som skjer fra leiligheten.

Felles balkong ut mot gata.

Det offentlige bygget var lenge knyttet til hovedgaten

REFLEKSJONER RUNDT PROGRAMMET

Det finnes få slike tilbud i Norge i dag. Mange bor i sin egen enebolig, der neste steg enten er omsorgsbolig eller sykehjem. De som fortsatt er friske, men vil være føre var og flytte til et mer tilpasset hjem, har svært få tilbud i Norge. Jeg lager seniorboliger, som er et alternativ til omsorgsboliger og sykehjem. Dette er vanlige leiligheter, som er tilpasset de som etter hvert kommer til å ha skrantende helse, men likevel vil bo i egen bolig så lenge som mulig. Likevel vil jeg ha med noen kvaliteter fra eneboligen inn i leiligheten. Dette gjelder dette med å ha hage. En hage i en stor enebolig kan være vanskelig å stelle, slitsomt å ta vare på. Men en hage trenger ikke å være en tradisjonell hage slik vi vanligvis tenker på det. Hagen kan inkluderes også i en leilighet, ved å; enten være en egen hageflekk utenfor leiligheten, beplantning på balkongen, at det ikke finnes gjerder, men at beplantning og plantekasser fungerer som skille mellom private uteplasser. At det er plantet ved inngangen, eller på svalgangen. En felleshage, som kan brukes til opphold, trening eller dyrking. En hage kan være mange ting, noe jeg har hatt med i mitt prosjekt.

En annen viktig side med prosjektet er å møte andre. Jeg har programmert felleshagen som en viktig møteplass, blant annet med ulike aktiviteter. Hagen er en fortsettelse av Søndre park, og inneholder aktiviteter både utendørs og innendørs, offentlige funksjoner til bruk for alle. Kaféen i mitt prosjekt har en innendørs del, med kjøkken, bar og spiseplasser. Dette rommet kan brukes hele året, til konserter, opptredener fra den videregående skolen med musikklinja, fellesmiddager, kafedrift, undervisning, dans, fest, fellesmiddager og private arrangementer. Det finnes også et fleksibelt rom, som kan åpnes om sommeren. Dette rommet, sammen med uteplassen, et beplantet rom om sommeren, og kan fungere som et uterom under tak. Eller det kan være et større innendørs rom på vinterstid, når det ikke lenger er mulig å sitte utendørs.

Kafeen fungerer som et møtested; Her kan barnehagen være med å danse, her kan videregående elever opp-
tre og drive kafeen sammen med frivillige beboere, her kan beboerne ha fest, her kan man gå på konsert,
og her kan man gå på kafe. Her kan man møte opp selv om man ikke bor i boligkomplekset. Man kan sitte
utendørs og ta en kaffe som en del av parken.

Eldre mennesker trenger også et treningstilbud i nærheten. Noe av treningen bør være tilpasset de eldre,
men også for ungdom. Apparatene bør være flerbruksapparater, de med lav bevegelighet kan bruke det det
til en ting, mens andre kan bruke de annerledes. Jeg har vært i kontakt med en personlig trener, som trener
personer mellom 67-80 år. Hun har sagt at det er utrolig hva de kan klare, bare med riktig tilpasning. Eldre
mennesker bør ikke undervurderes, men også ha et tilbud på lik linje med resten av befolkningen. Trening-
sapparatene bør være enkle å stille inn, for mye tunge løft bør unngås. Som treningsapparater innendørs
anbefaler hun ergometersykler og ellipsemaskiner, og lufttrykksmotstandsvekter. Utendørs tenker jeg å
bruke elementer fra ulike treningspark. En treningspark er en utendørs park med ulike treningsapparat-
erapparater som er gratis å bruke. Disse kan være tilpasset etter alder; barn kan bruke de til lek, ungdom
til styrketrening og de eldre beboerne og eldre mennesker i området kan bruke de til balansetrening og sty-
rkeøvelser. Disse apparatene er dekorative og integrert i bebyggelsen, og er en del av fellesanlegget og går
inn i beboernes felleshage. Et område er dessuten fleksibelt, et åpent rom som kan brukes til gruppetrening.
Dette rommet bør kunne åpnes til utendørs bruk.

Slike treningsrom, både innendørs og utendørs, gir et fleksibelt tilbud til beboerne og andre eldre som bor
i området. Det gir også et treningstilbud for elever på den videregående skolen, som de ikke har ellers
på skolen. Anlegget kan brukes i undervisningen, enten at elevene bruker det i enkelte gymtimer, eller at
idrettsklassen har et treningsopplegg for de eldre beboerne, elever eller lek for barna.

Det gir mulighet for at en fysioterapeut kan komme på besøk, og ha opptrening av beboerne etter behov. Et eksempel på prosjekter som har gjort dette, å la elever ha deler av undervisningen på anlegget, er Bråa bo- og aktivitetssenter. Tomta ligger dessuten i fine turomgivelser, Søndre park i tilknytning til felleshagen og Petersøya rett i nærheten. Dette gir muligheter til å bevege seg i tillegg til treningsparken. Et slikt tilbud oppfordrer til møter gjennom aktivitet mellom beboerne, ungdom, barnehagen og resten av byen.

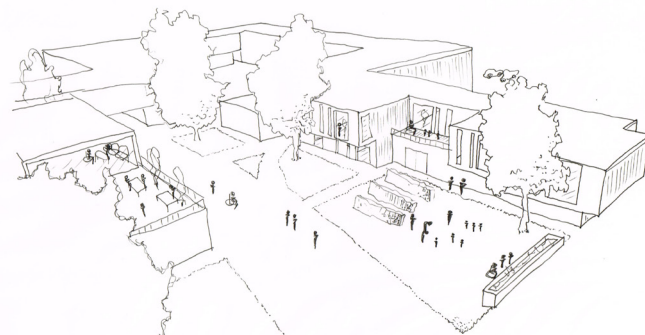
Nærmest parken har fellesanlegget et eget drivhus. Dette gir mulighet til dyrking av ulike grønnsaker store deler av året. Det gir også mulighet til å møtes over aktivitet, for eksempel dyrking sammen med barna i barnehagen. Hagen utenfor, som er nærmest Søndre park, gir mulighet til dyrking av grønnsaker og blomster på sommeren. Dette er noe barna kan ha stor glede av, og de vil ha utsyn på denne hagen. Det gir også mulighet for levering av grønnsaker til beboerne.

All aktivitet foregår langs veien som går til Søndre park. På denne måten blir parken dratt videre inn i felles uteområde for beboerne, og denne akse blir fylt med aktivitet, både innendørs og utendørs. Det vil være enkelt for beboerne å oppsøke, da de må gå innenfor boligkomplekset for å komme til inngangen. De vil derfor se hva som foregår.

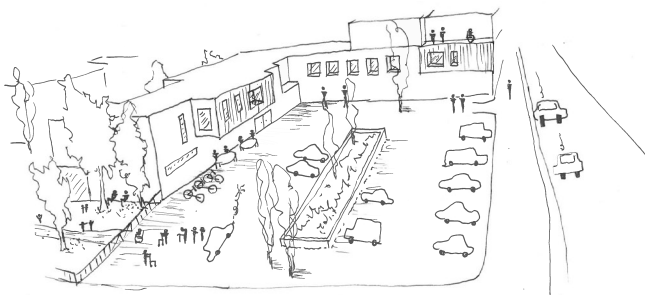

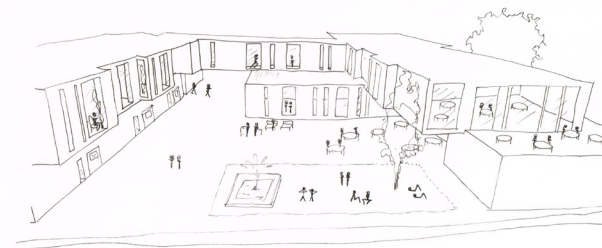
Jeg har brukt skisser som verktøy hele veien, for å se for meg de ulike situasjonene. Her er mot hovedgata, med fellesterrasse.

Felleshagen mot barnehagen

Parkeringa trenger ikke være en tom asfaltflate, men kan også beplantes, som resten av prosjektet.

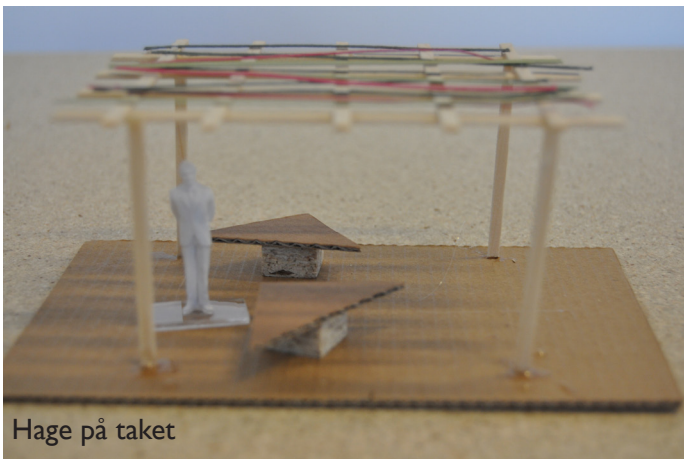

Kafeen ut mot den trafikkerte gata.

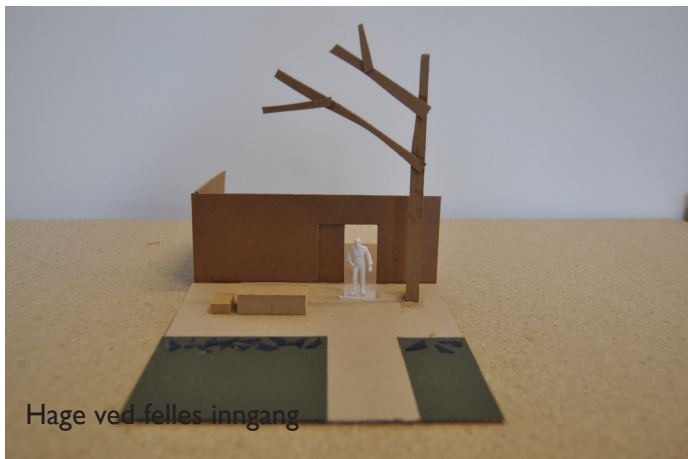
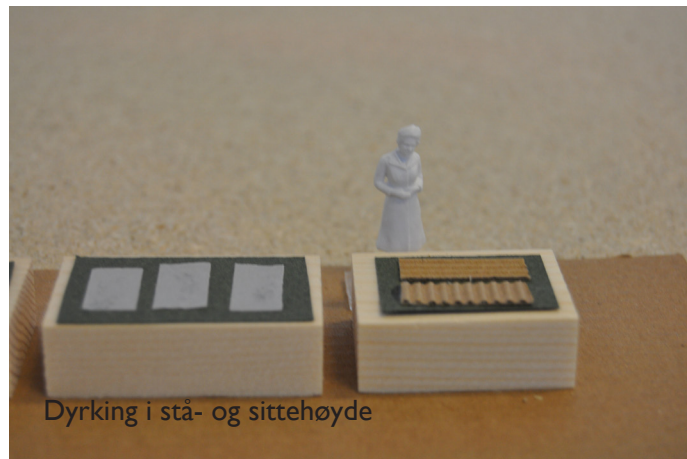
Skissemodeller i 1:50. Hva kan en hage være?

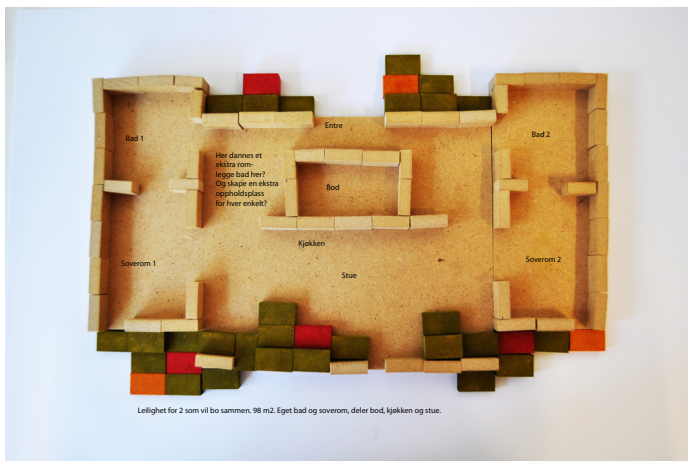
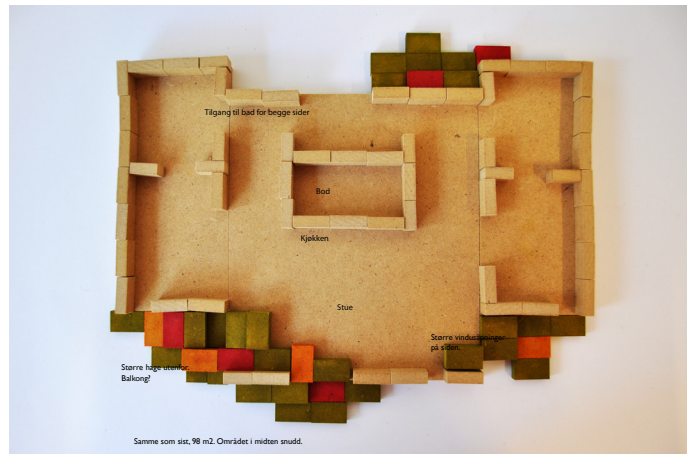
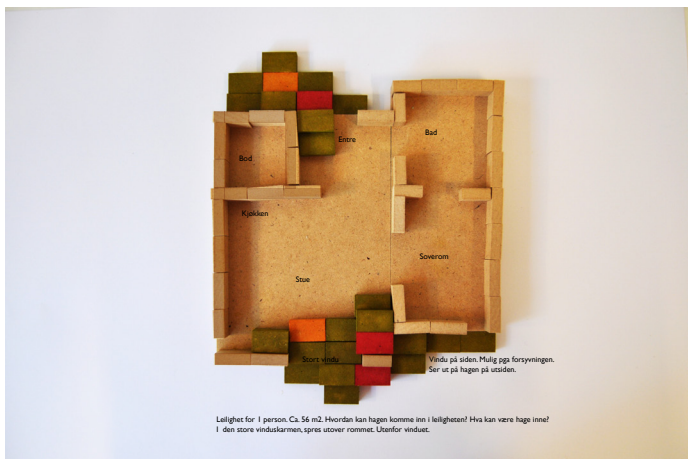

Dyrking i ulik høyde

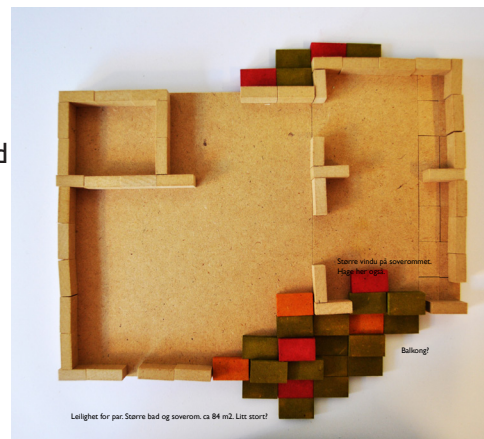

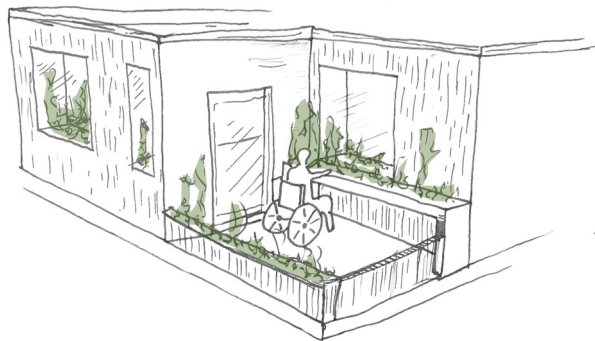
Hage på taket

Modelljobbing
 plan 1:50, der jeg
 prøvde ut hvor
 hagen kan være,
 og leiligheter med
 flere soverom.

Hage i boligen - på balkongen og innendørs

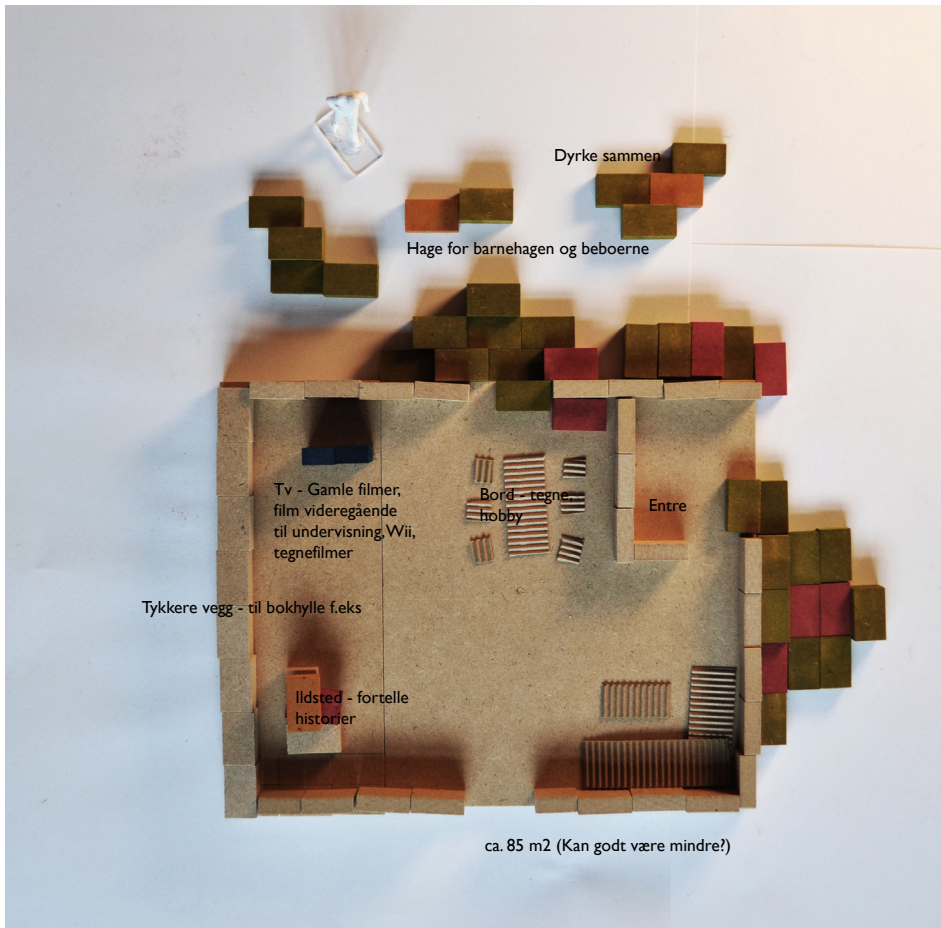

Jeg prøvde ut med fellesrom innendørs. Ved hver vertikal skulle det være et fellesrom. Jeg konkluderte med at dette ble for mye, at disse stedene ville stå tomme hvis det ble for mange fellesrom.

Jeg testet ut hvordan hagen kunne være med i fellesrommene.

Verksted/aktivitet

Entre

Se film, spille wii.
Brukes til undervisning
og barnehagen.

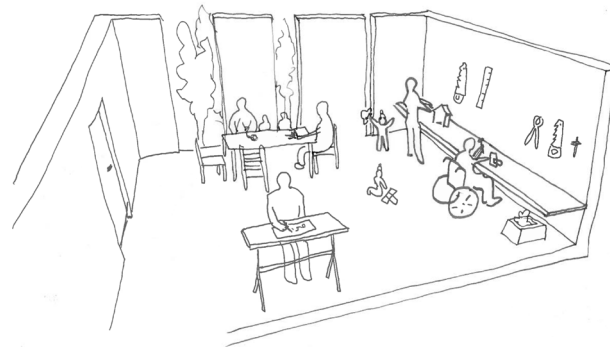
Sitte ned

Ildsted

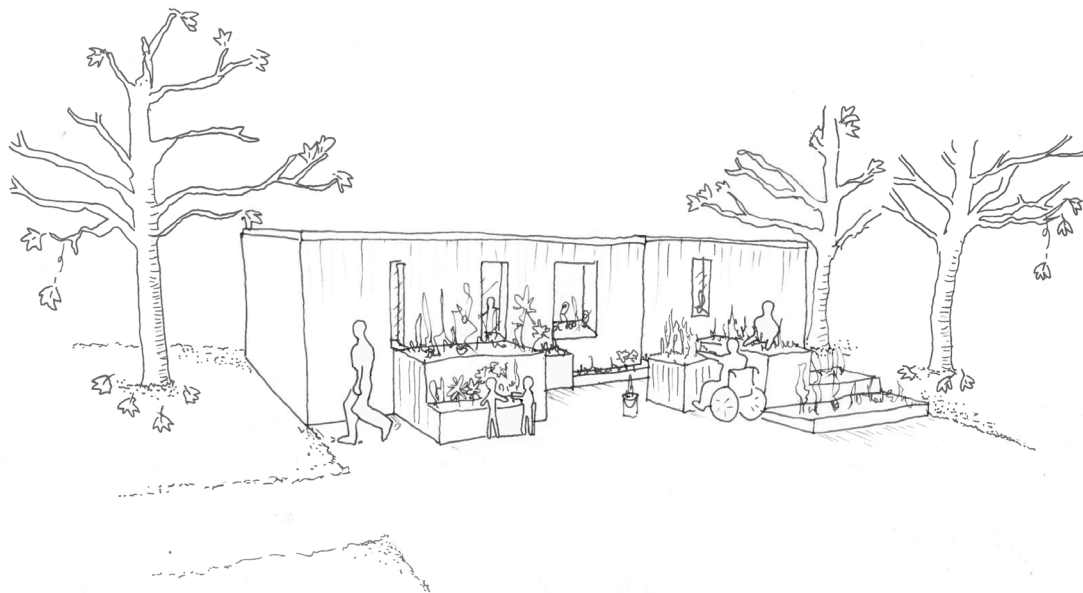
Dyrke med barna

Felles peisestue

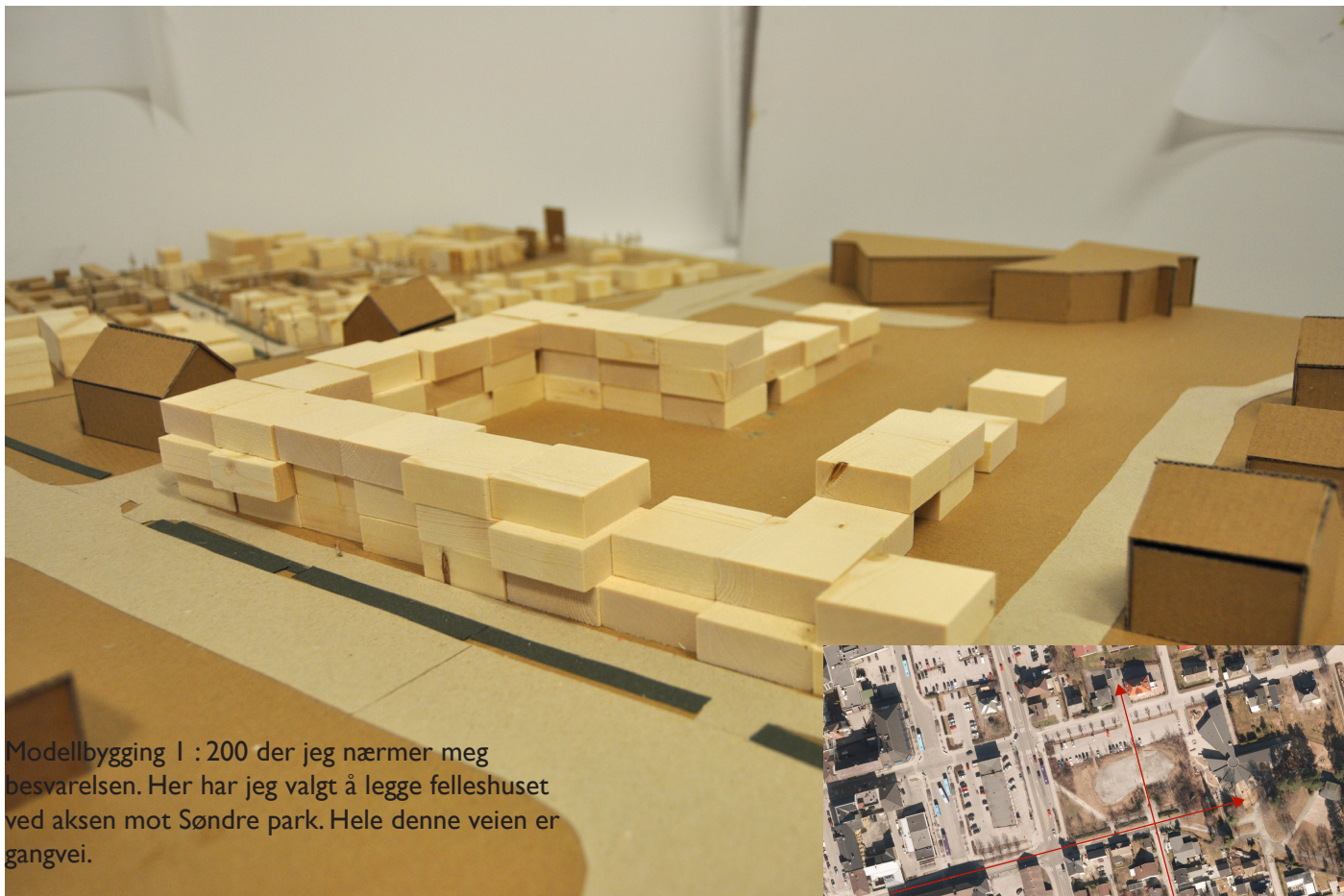
Verksted

Felles dyrking med barnehagen

Skisse som viser felleshagen

Modellbygging I : 200 der jeg nærmer meg besvarelsen. Her har jeg valgt å legge felleshuset ved akse mot Søndre park. Hele denne veien er gangvei.

Kommunikasjonen og vertikaler har vært en stor diskusjon i mitt prosjekt. Det har vært en utfordring, og jeg mener det er mange hensyn som må tas når man bygger i by for seniorer. Jeg har vært gjennom mange alternativer, og prøvd ut hva kommunikasjon kan være i et slikt prosjekt. Jeg har valgt mitt prosjekt til å være tre etasjer, Jeg ville ikke ha et prosjekt som kun var på bakkenivå, da jeg ikke synes dette er forsvarlig når man bygger i by. Jeg ville likevel ikke dra det opp mest mulig i høyden, da dette er i et boligområde, og Hønefoss er en småby med mange lave bygg. Tre etasjer er godt tilpasset til bebyggelsen rundt, og raver ikke opp som en stor boligblokk. Jeg synes dessuten dette er en fin skala, og gjør at bygningen passer godt inn i byen. Formen og plassering av kompleksset er blant annet valgt ut fra solforhold og henvendelse inn i felleshagen, som formes av boligene.

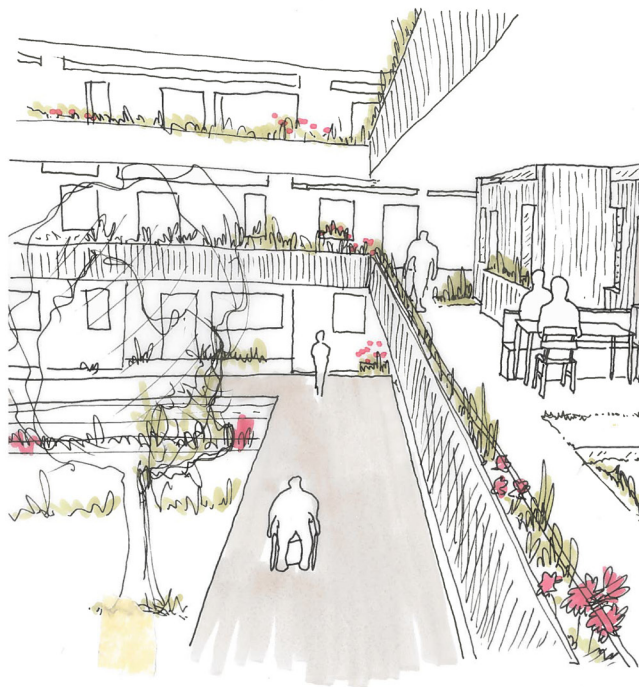

Uformelle møter er noe jeg har vært opptatt av i hele prosessen. Felles inngang gir mulighet til dette. Det var viktig at dette skulle være et naturlig sted å sette seg ned, samtidig som det skulle være et sted man virkelig hadde lyst til å sette seg ned. Et av kravene mine for oppgaven, å ha hage, ble derfor sentral. Bepantning ved inngangen var noe som ble viktig. Tanken var først at alle skulle ha felles vertikal, så sjansen var stor for at man møtte andre beboere. Til midtsemester hadde jeg en korridorløsning med en felles stue og kjøkken i tilknytning til vertikalen. Inngangen var på utsiden av fellesområdet/hagen. Dette var en løsning jeg ikke var fornøyd med. Tanken min om å unngå institusjonspreget ble ikke ivaretatt, og jeg endte opp med en uklar typologi. Jeg hadde dessuten for mange fellesområder, og for mange lag av sirkulasjon og bevegelse. En annen ting var at fellesbygget ble for langt unna, og for vanskelig å oppsøke.

Felles inngang

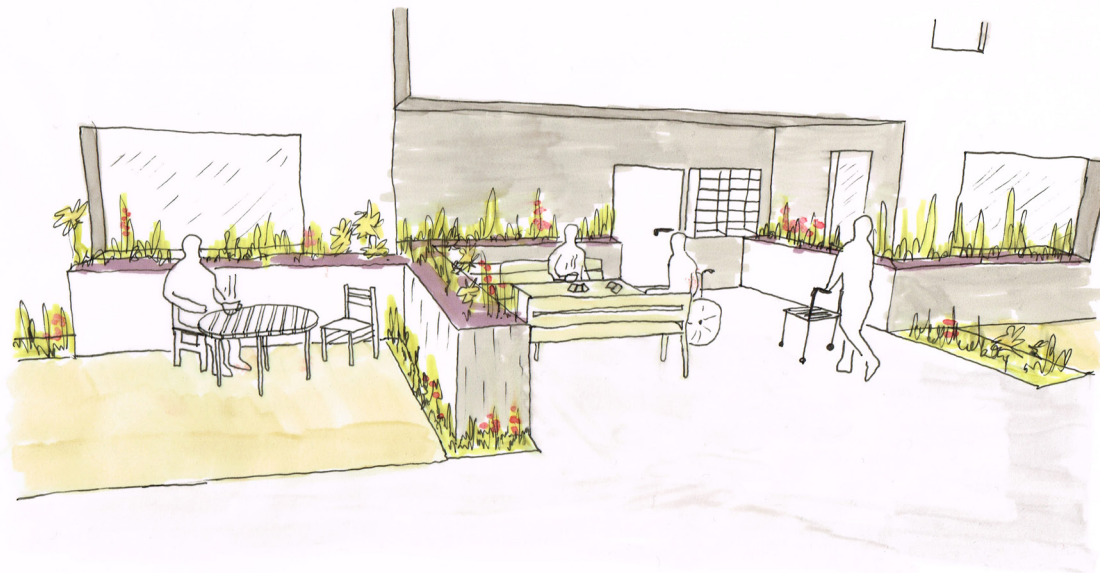
Svalgang ble derfor neste steg i prosjektet, der hovedinngang og svalgang var på innsiden, mot sør. Med dette ble gjennomlys mulig, og den felles inngangen ble ivarettatt. Tanken var å gjøre svalgangen til noe mer enn bare svalgang, et beplantet møtested blant beboerne, på sørsiden og innsiden av anlegget. Jeg ville at kommunikasjonen skulle foregå på innsiden, da man enklere bruker felleshagen når man må gå gjennom den. Det er imidlertid enkelte problemer med en svalgangsløsning. At man må gå forbi hverandres bolig var noe jeg ikke var komfortabel med. Gjennomlys er mulig, men vinduer mot svalgangen ble begrenset, i og med at folk som oftest ikke vil ha innsyn inn i sin egen bolig.

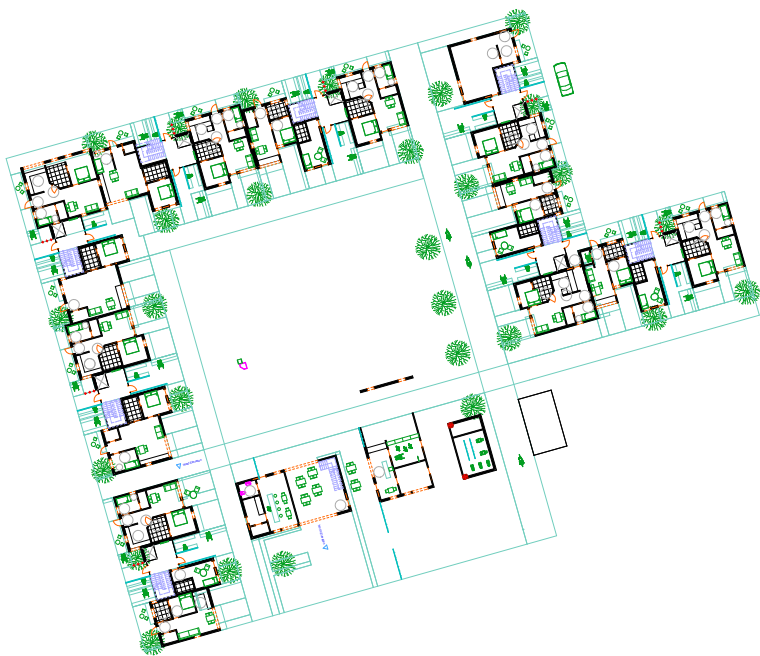
Felles inngang svalgang

Trapperom ble neste diskusjon. Jeg ville ta med meg de positive sidene ved de tidligere løsningene, som å møte andre og hage ved inngangen. Jeg bestemte meg for at alle felles innganger skal være beplantet, og med et sted der det føles naturlig å slå seg ned. Jeg ville dessuten at postkasser skulle være i nærheten. Dette gjorde det vanskelig å lage gode boliger. Jeg ønsket kommunikasjon på innsiden, da det er lettere å besøke hagen og oppsøke fellesfunksjoner. På grunn av dette ble trappeoppgangen mot sør, og den tok mye plass der det ellers ville være naturlig å plassere en bolig. Siden tanken var at trappeoppgangen skulle nå 2-3 leiligheter, ville enkelte kun få lys fra nord. Dette ville ikke vært akseptabelt. Tanken om at man må gå innom felleshagen for å komme til inngangen sin forsvant, og dette ble heller ikke en tilfredsstillende løsning, i forhold til det jeg ville oppnå.

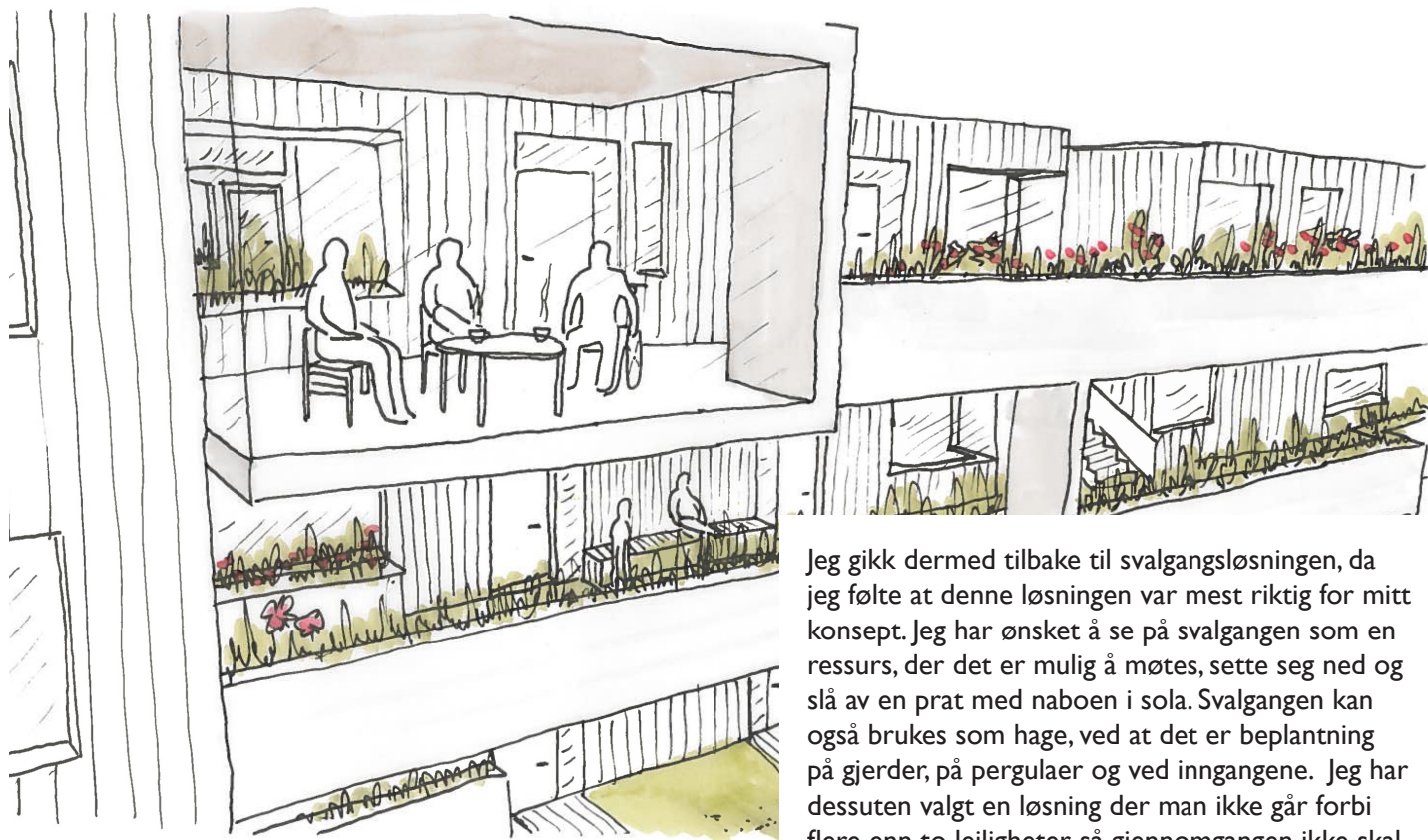

Felles inngang trappeoppgang mot sør

Neste løsning på dette, var å ha en vertikal med gjennomgang og gjennomlys, med mulighet for å gå inn fra utsiden. Når man kommer fra gaten er det lett å se og gå inn i fellesområdet på innsiden. Vertikalen var tilgjengelig fra begge sider, og var tilknyttet en felles terrasse. Her er hagen sentral, med mulighet for å dyrke og være i nærheten av natur. Dette var heller ikke en løsning jeg var fornøyd med.

Jeg gikk dermed tilbake til svalgangsløsningen, da jeg følte at denne løsningen var mest riktig for mitt konsept. Jeg har ønsket å se på svalgangen som en ressurs, der det er mulig å møtes, sette seg ned og slå av en prat med naboen i sola. Svalgangen kan også brukes som hage, ved at det er beplantning på gjerder, på pergulaer og ved inngangene. Jeg har dessuten valgt en løsning der man ikke går forbi flere enn to leiligheter, så gjennomgangen ikke skal bli så stor. Alle har sin private plass, og den naturlige gangsonen er et lite stykke fra boligen.

Modelljobbing I 1:100 - svalgang

